

s příběhem vyrobit nějaký užitečný výrobek ze starých zbytků látky, krabic a jiných domácích odpadů. V českém jazyce potom mohou popsat svůj výrobek a zasadit jej do příběhu. Svůj příběh mohou ilustrovat a vydat ve vlastnoručně vyrobené knize.

Závěrečná reflexe

Když všichni žáci přečtou své úryvky (to může trvat i několik týdnů), společně svou zkušenost se čtením zhodnotí. Mohou si v češtině povídat o tom, zda se jim příběh líbil, co se z něj dozvěděli, jestli znají nějaký podobný příběh v češtině. Zaměří se také na čtení samotné. Učitel se zeptá, zda příběhu rozuměli a co jim pomáhalo mu porozumět. Jak si připravovali své čtení a co považovali za nejtěžší? Z čeho mají po přečtení příběhu největší radost? V rámci závěrečné reflexe učitel může přinést další knihy a společně mohou vybrat další titul ke sdílenému čtení.

Závěrem

Sdílené čtení pomáhá mladším žákům překonat úskalí při čtení literárního textu. Možnost sledovat zkušeného čtenáře, jak čte a tvoří své vlastní porozumění textu, je velmi cennou zkušeností. Pokud je tímto zkušeným čtenářem učitel, může nejen modelovat, ale i pomáhat zprostředkovat porozumění textů, které žáky zajímají a souvisí s jejich zážitky. Tímto způsobem v nich vychovává budoucí čtenáře.

Literatura

- Ghosan, I. (2002). Four Good Reasons to Use Literature in the Primary School. *ELT Journal Volume*, (56)2, 172-179.
- Holdaway, d. (1980). *Independence in Reading*. Sydney: Ashton Scholastic.
- Enever, J., & Schmid-Schonbein, G. (2006). *Picture books and young learners of English*. MAFF series. Munchen: Langenscheidt ELT GmbH.
- Košťálová, H., Šafrová, K., Hausenblas, O., & Šlapal, M. (2010). *Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka*. Praha: Česká školní inspekce. Dostupné z: www.csicr.cz/getattachment/e3f10306-d59d-45fe-af32-667dfed1dbde

Předčítaná kniha z praktické ukázky:

Taback, S. (1999). *Joseph Had a Little Overcoat*. New York: Penguin Group.

Písnička k příběhu:

www.youtube.com/watch?v=KZ37_s7X3jA&feature=related

Literatura s praktickými radami pro učitele:

Ellis, G., & Brewster, J. (2002). *Tell It Again – The New Storytelling Handbook for Primary Teachers*. Harlow: Penguin English.

Ukázka sdíleného čtení:

www.youtube.com/watch?v=jfGjgOc-rJw

Big books:

www.teacherbigbooks.com/teacher-big-books-catalog.html

Eva Dittingerová

Francesca da Rimini aneb Na vině je kniha

Metodický list nabízí využití reprodukcí výtvarných děl při práci s textem Božské komedie Danta Alighieriho, konkrétně s úryvkem Pátého zpěvu Pekla. Předkládaný výukový celek zahrnuje podrobné seznámení s námětem Božské komedie, ohlas tohoto díla v umění a rozbor Dantova básnického jazyka. Program poskytuje i vhodný námět pro diskusi o estetických a etických problémech – například nakolik nás ovlivňují (umělecká) díla, která konzumujeme, má-li umění moc ovlivnit naši vůli apod. Nabízí se i možnost podnítit žáky k vlastnímu výtvarnému zpracování tohoto námětu.

Dante Gabriel Rossetti: Paolo and Francesca da Rimini (1855) – detail

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura
Cílová skupina: žáci 8. ročníku ZŠ a starší
Časový rozsah: 3 vyučovací hodiny
Použité metody: skupinová a kooperativní výuka, práce s textem, práce s obrazem, diskuse, živé obrazy

Cíle programu:

Žáci

- se seznámí s námětem i jazykem Dantova Pekla,
- prostřednictvím interpretace slovního a obrazového textu vytvoří vlastní verzi příběhu Francesky a Paola z Pátého zpěvu,
- vědomě používají vlastní tělo a hlas,
- spolupracují ve skupině,
- prezentují svou verzi příběhu před spolužáky formou živých obrazů,
- sledují výstupy spolužáků a snaží se porozumět jejich významu,
- formulují a ujasňují si své názory ve skupinové diskusi.

Očekávané výstupy dle RVP (výběr):

Žáci

- uceleně reprodukuji přečtený text, jednoduše popisují strukturu a jazyk literárního díla,
- vlastními slovy interpretují smysl díla,
- při jednoduchém rozboru literárních textů používají elementární literární pojmy,

- porovnávají různá ztvárnění téhož námětu v literárním a výtvarném zpracování,
- formulují ústní dojmy ze své četby,
- interpretují umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vycházejí při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků.

Navození tématu a aktivizace skupiny

Žáci stojí v kruhu, rozhlédnou se po spolužácích, a aniž by to dali nějak najevo, v duchu si jednoho z nich vyberou. Na pokyn učitele vybraného spolužáka třikrát oběhnou dokola a vrátí se zpět na své místo (vznikne samozřejmě chaos, pokud žáci nejsou na podobný způsob práce zvyklí, je na místě poučení o bezpečnosti).

Učitel pobídne žáky, aby si představili, že se v místnosti zvedá silný vítr. Zatím ještě stojí na místě, ale jejich tělo se volně pohybuje ve větru, hlasem napodobují jeho zvuky. Jakmile cítí, že je vítr dostatečně silný, vydají se v jeho rytmu po stejné trase jako při předchozí aktivitě, opět svého spolužáka třikrát obkrouží a vrátí se na své místo.

Posadí se do kruhu a učitel rozdá žákům první úryvek. Všichni jej nahlas přečtou, nikoliv jednohlasně, ale každý svým tempem a se snahou si čtené představovat. Kdo dočte, je potichu a poslouchá dozvuky. Je možné třídu rozdělit na dvě poloviny, nejdříve čte text jedna, potom druhá. Společnou četbou budujeme atmosféru a upozorníme na libozvučnost (eufonii) veršů.

Úryvek z V. zpěvu, verš 31 až 49¹

Ustavičná pekelná vichřice

strhává duše, cloumá jimi, hází,
jedny o druhé tře ty hříšnice.

Když dohleče je před zející srázy,

pláč spustí, nářek, skřeky, chtějí pryč,
Bohu klnou nenávisnými vzkazy.

Takhle dopadá trestající bič

na ty, jež chlipnost chytla na mámidla,
až soudnost zdolal jim tělesný chtíč.

A jako špačky unášejí křídla

v mrazivém čase v houfy sražené,
hejna zlých duší, houstnoucí a zřídla,

ten dech hned vzhůru, dolů zažene;

a že by trýzně aspoň polevily,
naděje není nikde, pro ně ne.

Jak jestřábi, když svoje nářky kvílí

a na obloze tvoří dlouhý pruh,
tak rozkvílené stíny zavířily

tím vichřením a nářek drásal sluch.

Následuje společná diskuse nad textem: Co popisuje? Rozumíte všem slovům? Kde jsme se ocitli? Kdo to ve vichřici poletuje? Co je to chtíč? Jak text zní? Připomíná nám to něco? Jak navozuje básník zvuky vichřice? Máte představu, kdo je autorem textu? Učitel během ní doplňuje další důležité faktografické informace.

Když se žáci utvrdí v tom, že úryvek popisuje pekelná muka, hádají, že jeho autorem bude Dante, aniž by ovšem dílo blíže znali. Vždy je na tomto místě zajímavé porovnat naši představu o tělesném hříchu s doktrínou doby Dantovy. Nejčastěji se žáci mýlí v tom, že předpokládají, že mezi takto trestanými budou homosexuálové, ti ale v očích církve hřešili mnohem vážněji, a v tomto kruhu pekla nejsou.

Uvedení do tématu

Žáci nyní vědí, kdo je autorem textu, co je jeho námětem i kdy vznikl. Vědí, kdo je Dantovým průvodcem na cestě peklem a jak peklo v představě básníka vypadá. Učitel jim dále vysvětlí, že báseň se setkala nejen se silnou reakcí ve své době (Dante byl současníky pokládán za toho, kdo v pekle skutečně byl: „Vizte toho, který jde do pekla a navrací se, kdykoli se mu zalíbí, a od tamtud přináší zprávy o těch, kteří jsou tam dole!“² Sugestivně a detailně vylíčil prostředí Pekla, umístil do něj známé postavy literatury a mytologie, osobnosti historie i své současníky a přátele), ale zasáhla a ovlivnila i další generace umělců. Jeden z příběhů, které Dante v Pekle popsal, se stal oblíbeným námětem výtvarných

umělců, dramatiků i hudebníků. Je to příběh tragické lásky Francesky da Rimini a Paola Malatesty. Zemřeli někdy mezi lety 1283 a 1286, tedy relativně nedlouho před rokem 1300, do kterého je děj Pekla umístěn. Když Dante kolem roku 1307 verše psal, jejich příběh byl mezi lidmi ještě pořád živý.

Jak se stalo, že se ti dva ocitli v pekle, a co je na jejich osudu tak zvláštní a lákavé, budou mít žáci za úkol zjistit. Jedná se o příběh detektivní, je v něm zločin a k dispozici máme stopy – úryvek z Pekla a reprodukce výtvarných děl, která tento námět zpracovávají. Pokud se budou žáci pozorně dívat, číst a poslouchat, mohou odhalit, k čemu tehdy v Rimini došlo.

Interpretace obrazů a textu, tvorba vlastní verze události

Žáci se rozdělí do skupin po 5–6 lidech, v každé by měla být alespoň jedna dívka a jeden chlapec. Díky tomu může Francesku představovat dívka a Paola chlapec. Mají-li ve třídě dívky a chlapci tendenci se vzájemně izolovat, je to vhodná příležitost pracovat v nových, nezvyklých spojeních. Skupiny mají za úkol vytvořit vlastní verzi příběhu Francesky a Paola s využitím poznatků získaných pozorováním obrazů i četbou úryvku. Pracují samostatně, neměly by prozradit ostatním nic ze svých objevů. K dispozici mají sadu výtvarných děl zobrazujících příběh Francesky a Paola a další úryvek textu. Ten je podstatně obsáhlejší, proto ho nechte celá skupina, ale pouze jeden její člen, který k tomu má největší chuť. Pokud se o úkol nikdo ze skupiny sám nepřihlásí, jsou žáci motivováni tím, že jen díky textu mohou odhalit další fakta. Právě text poskytne vodítko k obrazům a jedině spojením všech poznatků dohromady odhalí žáci celý příběh (na tuto aktivitu mají vymezeno asi 15 minut).

Zatímco většina skupiny studuje obrazy, dostanou čtenáři druhý úryvek (verš 73 až 142). Mají možnost obrátit se na učitele, pokud potřebují s něčím poradit a jsou povzbuzováni k tomu, aby se snažili textu skutečně porozumět. Vodítkem při interpretaci jim mohou být i jména v textu, která odkazují k charakteru provínění hrdinů (Dído byla v Aeneidě milenkou

Aenea, když ji opustil, spáchala sebevraždu), okolnostem jejich poklesku (četli rytířský román o Lancelotovi, který se stane milencem své královny Guinevry, Artušovy manželky) i totožnosti jejich vraha (má trpět v Kaině, po Kainovi pojmenovaném prvním oddíle devátého kruhu, kde jsou zrádci pokrevních příbuzných). Provínění Kaina žáci znají, jen si často tuto spojitost hned neuvědomí, Lancelotovo jméno a příběhy krále Artuše znají z dobrodružných příběhů a filmů spíše chlapci, osud Dído jim obvykle musí přiblížit učitel. Text mohou žáci opatřovat vlastními poznámkami, aby byli schopni se svým výkladem textu seznámit ostatní členy své skupiny.

Řekl jsem: „Já bych, básníku si přál
promluvit s těmi dvěma, co jdou spolu,
jako by jimi vítr povíval.“

„Počkej,“ řekl, „až poletí dolů

a popros je a ptej se cokoli
jménem té lásky, v níž jsou párem stvolů.“

A tak, když blíž tím větrem připluli,

řekl jsem: „Pojďte, duše zarmoucené,
promluvit s námi, když On dovolí!“

Jak holubice, když je touha žene
na rozprážených křídlech povětřím,
spěchají k hnízdu, vůlí nadnášené,
tak vzduchem, který připomínal dým,
k nám z Didónina houfy zamířili,
sotva můj vroucí výkřik doleh k nim.

„Ó shovívavý tvore, jak jsi milý,
že krvavou tmou jdeš za námi sem,
třebaže svět jsme krví potřísnili.

Kdyby král světů byl nám nakloněn,
my první bychom byli prosebníci
za mír tvé duše zjhlhé soucitem.

Mluvte, co chcete, i my chceme říci,
nač zeptáte se, vítr přestal dout,
hle, jako když se slehne po vichřici.

Na pobřeží leží můj rodný kout,
kde Pád klesá s přítoky do údolí,
aby mohl ve svém moři spočinout.

Láska, pod níž se křehké srdce drolí,
zde toho strhla krásou bytosti,
jíž zmocnil se, že ještě dnes to bolí.

Což milující lásku odpustí?

I on svou láskou milovat mě nutí,

1 ALIGHIERI, Dante. *Peklo*. Vyd. 3. Praha: Academia, 2007, s. 23–24.

2 Boccaccio, G. (1940). *Život Dantův [1360]*. Kroměříž: K. Kryl, s. 35.

lásky se hned tak člověk nezprostití. Láska nás dovedla k společné smrti, do Kainy za to má přijít náš vrah.“ Ta slova zněla jako zájknutí. Z těch duší v trýzni mne obešel strach, sklonil jsem zrak a hleděl k zemi, až mne oslovil básník: „Na co myslíš?“ „Ach!“ řekl jsem potom, „to je přece strašné, že k tomu kroku dohnala ty dva myšlenka na slast, že zemřeli z vášně!“

A nato jsem k nim promluvil i já: „Nechtěl bych, Francesco, být na tvém místě, tvá trýzeň mě až k slzám dojíhá. Řekni: jak láska, když nic není jisté a jen se vzdychá, může dovésti k výtrysku touhy, o níž mlčeli jste?“ Řekla mi: „Není větší bolesti než vzpomínat na šťastné okamžiky, když je ti hořko; tvůj Mistr to ví. Když tolik toužíš vědět, jak či díky čemu v nás láska zakořenila, povím ti to, a odpusť mi ty vzlyky. jak Lancelota láska zranila, to jsme si četli, jakou ranou stihla, nebylo proč se bát být sami dva. A najednou nám četba oči zdvihla a sinalost rozlila po tvářích; na jednom místě nám však duše zjhlhla. Milenec, četli jsme, žádoucí smích prý políbil, a tu on jako v snění, on, jež teď se mnou navždy svázal hřích, mne na ústa políbil v rozehvěnění. Kuplířská kniha, kuplíř, kdo ji psal: a tak toho dne skončilo to čtení.“ Tak mluvil jeden duch a druhý štkal. A mně se jich tak hrozně sezelelo, až v mrákotách jako bych umíral. A padl jsem, jak padá mrtvé tělo.

Učitel se rovněž průběžně věnuje skupinám pracujícím s obrazy. Vede žáky k tomu, aby reprodukce studovali pozorně, každý detail nese nějaký význam. Jednou z možností, jak se přiblížit pochopení, je hledat mezi obrazy časovou a dějovou posloupnost. Učitel žáky upozorní, že na obrazech jsou jak výjevy ze života Paola a Francesky, tak ty posmrtné, z pekla, na kterých je i Dante a jeho průvodce Vergilius, pří-

padně výjevy, které propojují několik časových rovin (např. Rossetti).

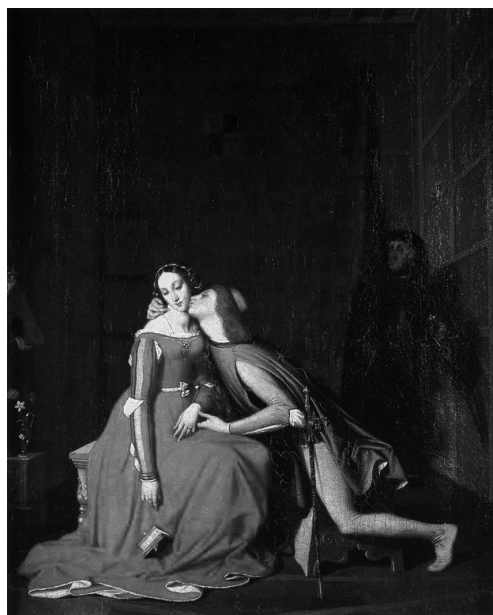
Cílem je nasměrovat pozornost žáků k přítomnosti knihy na obrazech s výjevy milenců. Někteří se domnívají, že je to Bible, ti pozornější rozpoznají na Rossettiho obraze v rozevřené knize ilustraci se dvěma objímajícími se postavami, což skupina čtenářů může doplnit informací, že jde o Lancelota a Ginevru.

Dante Gabriel Rossetti: Paolo and Francesca da Rimini (1855)

Jean Auguste Dominique Ingres: Gianciotto découvre Paolo et Francesca (1819)

Ingres zachytil milence v okamžiku, kdy kniha již padá na zem a v pozadí se blíží ozbrojený vrah s výmluvným výrazem ve tváři. Na Francescině ruce je patrný snubní prsten.

Ary Scheffer: Les ombres de Francesca da Rimini et de Paolo Malatesta apparaissent à Dante et à Virgile (1835)

Žáci, kteří interpretovali text, se vrátí ke svým skupinám a seznámí je s výsledky svého bádání. Na oplátku jim jejich spolužáci ukáží klíčové obrazy a představí svou verzi děje. Nyní společně rekonstruují příběh obou milenců a hledají odpověď na otázku, jak milenci zemřeli a čím se provinili, že skončili v pekle.

Práce na živých obrazech

Své hypotézy skupiny zpracují formou pěti živých obrazů, které chronologicky zachycují příběh obou hrdinů a odpovídají na obě výše uvedené otázky. Mohou napodobovat výtvarná díla, ale mohou navrhnout vlastní podobu výjevů. Ve všech obrazech musí účinkovat všichni členové skupiny, přičemž nemusí vždy ztvárňovat pouze lidské bytosti. Důležité je jednotlivé obrazy přesně připravit a vyzkoušet, důmyslně pracovat s významotvornými detaily, než je budou prezentovat ostatním. Na tuto práci mají skupiny 15–20 minut.

Prezentace a interpretace živých obrazů

Skupiny si postupně ukáží svou verzi chronologie událostí pomocí sekvence živých obrazů. Je vhodné domluvit předem pořadí a určit, že první skupina po aktivitě popíše obrazy skupiny druhé, druhá třetí atd., poslední skupina pak popisuje prezentaci první skupiny. Žáci si

během prezentace mohou dělat písemné poznámky.

Když všechny skupiny představí svá řešení děje, přichází na řadu divácká reflexe nad významy živých obrazů. Pověřená skupina přednese svůj výklad, poté se mohou zapojit i členové ostatních skupin a teprve na závěr dostávají slovo samotní aktéři. Tento postup zaručí, že aktéři dostanou autentickou zpětnou vazbu, jak bylo jejich vyjádření pochopeno, co bylo srozumitelné a co bylo naopak matoucí. Pozornost je věnována zejména nuancím vztahu Francesky a Paola a okolnostem jejich smrti (např. jaký byl vztah mezi nimi a jejich vrahem, jak se do sebe zamilovali, jak zemřeli atd.).

Závěrečná diskuse a výklad

Závěr je věnován diskusi nad estetickým problémem škodlivosti umění. Dante viní z milostné aféry onu zobrazovanou „kuplířskou knihu“: kdyby hrdinové nečetli pokleslý román o zakázané lásce, nikdy by se jejich skryté city neprojevíly. Téma není žákům cizí, znovu a znovu se objevují odsudky násilí ve filmech a počítačových hrách. Program končí učitelovým výkladem historického kontextu celého příběhu a reflexí žáků.

Historický podklad této epizody, který i jiné prameny historické podávají, je tento: Quido da Polenta starší, otec příznivce Dantova stejného jména, vládce v Ravenně žil v nesváru s Malatestou z Rimini. Aby bojům těm konec učinili, zasnoubili děti své. Quido dceru svou Francescu s Malatestovým synem Giovannim, který po otci ujal se panství nad Rimini. Odtud Francesca přezvána da Rimini. Dle Boccaccia, poněvadž Giovanni nebyl hezký, ba byl chromý, a proto přezván Gianciotto, přišel na námluvy do Ravenny bratr jeho hezký Paolo. Do toho se Francesca hned zamilovala, a prý se domnívala, že to je její ženich, teprv po svatbě poznala klam, ale vášně své k němu se nevzdala. Poněvadž pak se v Ravenně často vídali, povstal mezi nimi milostný poměr, o němž Francesca dále sama vypravuje. To bylo prozrazeno Gianciottovi, který je pak překvapil. Pavel chtěl prchnout padacími dveřmi, ale zachytil se šatem za hřebík. Gianciotto chtěl jej probodnout, tu se mezi ně vrhla Francesca a byla probodena. Když pak Gianciotto užířel Francescu se skáceti, probodl i bratra.

O klamu při zasnoubení Francescy, Dante nijak se nezmiňuje, což by zajisté byl učinil, aby vinu Francescy zmenšil. Těž nyní je dokázáno, že Paolo tehdy byl už ženat. Francesca s Cianciottem měla též již dceru Concordii, nemohla se tedy ta strašná událost, jak mnozí praví, státi brzo po svatbě.

Jaká nejistota v datech jest, poznati nejlépe z toho, že jedni (na př. De Romanis) tvrdí, že se to stalo v Pesaro, jiní v Rimini. Balbo klade to na r. 1289. Cianciotto žil ještě r. 1304. Francesca a Paolo byli prý za velkého sběhu lidstva pohřbeni ve společném hrobě. (Blokša, 1899, s. 37–38).

Program vznikl v roce 2008 v rámci projektu ESF Školní vzdělávací program pro vaši školu. Byl realizován pod názvem Nesmrtelná láska Francesky a Paola jako součást projektových dnů s tématem renesance, které připravil pedagogický tým Střediska volného času Lužánky. Ve dvou dnech proběhly čtyři realizace s žáky 8. a 9. tříd. Od té doby autorka program opakovaně realizovala s různými věkovými skupinami. Ukázalo se, že když žáci proniknou k významům veršovaného textu, kouzlo Dantova díla ožije. Pro většinu žáků je to jediné bližší seznámení s Božskou komedií a je pro ně překvapením, jaké významy díky zvoleným metodám práce ve verších objevují.

V závěrečné reflexi se žáci často svěřují, že o poezii měli úplně jinou představu. Nečekají, že za Dantovými verši se skrývá napínavý příběh o lásce se skoro detektivní záhadou, že je text přímo protkán literárními a historickými odkazy a zajímavými souvislostmi. Někdy je na místě mírnit jejich nadšení a odhodlání si Peklo

přečíst poukázáním na to, kolik jmen a souvislostí je nám již cizích. Bez kvalitního poznámkového aparátu a výkladů by nám bylo toto dílo nesrozumitelné. Na druhou stranu ale nese živé poselství, jak dokládají stále nová umělecká zpracování této látky.

Literatura:

- Alighieri, D. (2007). *Peklo*. Praha: Academia.
- Boccaccio, G. (1940). *Život Dantův [1360]*. Kroměříž: K. Kryl.
- Blokša, J. (1899). *Výklad Božské komedie Danta Alighieriho dle překladu Jarosl. Vrchlického*. Hranice: Prokop Zapletal.
- Michalčová, K. (2006). *Francesca da Rimini jako topos evropské literatury: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta filozofická. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Petr Osolsobě, PhD. Dostupné z https://is.muni.cz/th/53109/ff_m_b1?info=1;
- Montanelli, I. (1981). *Dante a jeho doba*. Praha: Odeon.
- Pokorný, J. (1966). *Dante*. Praha: Orbis.

Další výtvarná díla inspirovaná příběhem Francesky da Rimini, jejichž reprodukce jsou v programu využívány, vytvořili: Auguste Rodin (1840–1917): Polibek (1888), původní název Francesca da Rimini, William Blake (1757–1827), Felice Giani (1758–1823), Joseph Anton Koch (1768–1839), Marie-Philippe Coupin de la Couperie (1773–1851), George Frederic Watts (1817–1904), Alexandre Cabanel (1823–1889), Anselm Feuerbach (1829–1880), Amos Cassioli (1832–1891), *Gustave Doré* (1932–1883), Adolphe Alexandre Lesrel (1839–1929), Joseph Cornell (1903–1972) a další.

Marta Franclová

První rok školní docházky v kontextu rozvíjející výuky

Jako učitelka 1. třídy (ale i ostatních ročníků primární školy) stejně jako matka tří dětí jsem byla opakovaně konfrontována s tím, že škola nereaguje na potřeby současných dětí a soustředí se úzce na osvojování vědomostí. Další důležité momenty v životě dětí však zůstávají mimo její působení. V návaznosti na reflexi tohoto stavu jsem vytvořila pojetí tzv. rozvíjející výuky, které vychází ze čtyř pilířů výchovy a vzdělávání pro 21. století (UNESCO 1997). Důraz na první třídu základní školy je kladen proto, že se jedná o období, kdy jsou jak žáci, tak jejich rodiče nahlázeni na požadavky školy, kdy velmi záleží na tom, jaký vztah si ke škole vytvoří. S čím se dítě setká v první třídě, co přijme za své, co naopak odmítne jako nežádoucí, je základem do dalších školních let. Zejména v první třídě může škola prostřednictvím dítěte podstatně ovlivňovat i rodiče a prarodiče svých žáků, může napomáhat pozitivním změnám ve vývoji společnosti, v ochraně přírody a podobně. Pozitivní vklady do dalšího vývoje osobnosti, které jsou v možnostech počáteční školy, jsou více méně pro život jedince, jeho osobnostní a vzdělanostní rozvoj nedocenitelné.

Co může v průběhu první třídy narušit pozitivní vztah dítěte ke škole?

Je nutné mít stále na mysli, že dítě přichází do zcela nového prostředí, prostředí s novými lidmi, s novými pravidly, mění se životní okolnosti, a mnohé z toho vyvolává pocity ohrožení. Dítě

má strach, že ve škole zabloudí – nenajde cestu ze šatny do třídy, netrefí na toaletu, popřípadě zpátky do třídy, nedokáže najít šatnu, kde si ráno zulo boty a pověsilo bundu, v jídelně má strach, zda zvládne donést ták s obědem. Cítí se ohroženo tím, že nedokáže respektovat platná pravidla. Neví, jak se má chovat, když něco potřebuje, když něco nemá, či zapomnělo, když neví, kam si má dát věci, kam si má sednout, jak komunikovat s učitelkou, jak si postěžovat... Cítí se nejisté ve vztahu s paní učitelkou, s některými spolužáky, kteří se chovají způsobem, na který není zvyklé a který jej vyvádí z míry, má strach ze starších žáků, ze školníka apod. Cítí se ohroženo neúspěchem – má strach, že nesplní očekávání rodičů, že bude dělat chyby, nedostávat jedničky, že mu hrozí pětka nebo napomenutí. U žáků zahajujících školní docházku jsou velmi časté stavy bezradnosti, zklamání, zahanbení, studu, úzkosti a strachu, bezmoci, lítosti. Zvládnutí těchto stavů bývá nad síly samotného dítěte, a může ústít v negativní vztah ke škole, horší učební výkony, potíže ve vztazích se spolužáky a postavení v třídním kolektivu apod.

Důležitou podmínkou vytvoření pozitivního vztahu ke škole je, že učitel vytváří pro žáky bezpečné prostředí, založené na důvěře a lidské blízkosti, vytváří bohaté palety možností, aby dítě mohlo a chtělo uplatňovat, co se naučilo, aby využívalo svých zkušeností, vyjadřovalo kultivovaným způsobem svou osobitost. Z výše uvedeného textu přitom vyplývá, že škola nemůže svoji pozornost soustředit pouze na učení